

**SLOVÁCI V ČESKÉ REPUBLICE: S DŮRAZEM NA
DOJÍŽDKU ZA PRACÍ A DO VYSOKÝCH ŠKOL****SLOVAKS IN THE CZECH REPUBLIC: WITH EMPHASIS ON
COMMUTING TO WORK AND UNIVERSITIES****RNDR. ONDŘEJ ŠERÝ¹****RNDR. TATIANA MINTÁLOVÁ, PH.D.²****DOC. RNDR. ZDENĚK SZCZYRBA, PH.D.²****DOC. RNDR. VÁCLAV TOUŠEK, CSC.²**

¹ Geografický ústav | ¹ Department of Geography
Přírodovědecká fakulta | Faculty of Science
Masarykova univerzita | Masaryk University
✉ Kotlářská 2, 611 37 Brno, Czech Republic
E-mail: ondrej.sery@mail.muni.cz

² Katedra geografie | ² Department of Geography
Přírodovědecká fakulta | Faculty of Science
Univerzita Palackého v Olomouci | Palacký University in Olomouc
✉ 17. listopadu 12, 771 46 Olomouc, Czech Republic
E-mail: tatiana.mintalova@upol.cz, zdenek.szczyrba@upol.cz, vaclav.tousek@upol.cz

Anotace

Príspevok obsahuje regionálne geografickú analýzu zmien v dojížd'ce za prací a do vysokých škôl ze Slovenska do Českej republiky a opačným smerom v období po rozdelení Československa na konci roku 1992. Zatímco po rozdelení společného státu frekvence cest občanů ČR na Slovensko výrazně poklesla a k nijak vysokému nárůstu nedošlo ani po přistoupení obou nástupnických zemí do EU v roce 2004, totéž nelze konstatovat v případě cest občanů Slovenska do ČR. Četnost některých kontaktů ve směru SR - ČR se naopak postupně zvyšuje. Počet občanů Slovenska dojíždějících za prací do ČR se zvýšil od konce roku 1992 téměř šestinásobně a počet vysokoškoláků studujících v ČR je zhruba desetinásobný. Príspevok se mimo jiné zabývá príčinami tohoto vývoje.

Klíčová slova

česko-slovenské kontakty, dojížd'ka za prací, dojížd'ka do vysokých škôl

Annotation

The paper includes a regional geographical analysis of the changes in commuting to work and universities from Slovakia to the Czech Republic and in the opposite direction after the split of Czechoslovakia at the end of 1992. The frequencies of travel by Czech citizens to Slovakia significantly decreased and there was no considerable increase after both states joined the EU in 2004; the same cannot be said of travel to the Czech Republic by Slovak citizens. On the contrary, the frequency of some contacts in the direction of the Slovak Republic - Czech Republic is gradually increasing. Number of commuters to work from Slovakia to the Czech Republic has increased almost six times since the end of 1992 and the number of university students studying in the Czech Republic is roughly tenfold. The paper among other things deals with the causes of this development.

Key words*Czech-Slovak contacts, labour commuting, university commuting***JEL classification:** I21, J61**1. Úvod**

Na přelomu let 1992 a 1993 došlo k rozdělení československé federace na dva nástupnické státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. I přes tuto událost však zůstaly vzájemné vazby na nadstandardní úrovni. Umožňovaly to některé mezivládní smlouvy, které vstoupily v platnost ihned od ledna 1993. K zachování vysoké intenzity vztahů stejně jako ke snížení vlivu hraničního efektu pak výrazně přispěly společný vstup do EU v roce 2004 a začlenění do Schengenského prostoru o tři roky později.

Vlivem hranice, tj. hraničním efektem, se zabývali Jeřábek, Dokoupil, Havlíček et al. (2004), kteří uvedli, že síla a charakter tohoto efektu závisí především na typu a funkci hranice. V případě uzavřené hranice roste význam bariérového hraničního efektu, což znamená jednostrannou orientaci příhraničního regionu na vnitrozemí a posílení perifernosti. Naopak otevřená hranice přináší kontaktní hraniční efekt, jenž představuje rozvoj vztahů přes hranice a oslabení perifernosti. Uzavřenost nebo otevřenost hranice předznamenává filtrační hraniční efekt, který usměrňuje procesy procházející hraničními přechody. Pokud je hranice méně propustná, nastává koncentrační hraniční efekt soustředící procesy pouze do vybraných směrů.

Míra a především polarita přeshraničních vztahů jsou podle Dokoupila (2002) odvislé od ekonomické úrovně sousedních regionů (států). Pokud je vyspělost srovnatelná, jedná se o symetrickou hranici. Za této situace jsou základem oboustranně orientovaných přeshraničních vztahů rozšíření a doplnění sortimentu zboží či služeb v sousedních regionech a poznání přírodního či kulturního potenciálu sousedního regionu s cílem udržovat dobré sousedství na bázi zdravé konkurence. V případě, že je však ekonomická vyspělost regionů rozdílná, označuje se hranice jako asymetrická. Přeshraniční vztahy pak mají rozdílný charakter. Jejich základem je profitování z ekonomické nerovnováhy.

Ekonomickým vazbám mezi Českou republikou a Slovenskem se věnovali Halás a Kladiwo (2008), kteří analyzovali vzájemný zahraniční obchod a pracovní a studijní migrace. Podle nich Slováci v České republice obsazují především méně atraktivní pracovní pozice, o něž nemá domácí obyvatelstvo zájem (i když toto se postupně mění a stále více se uplatňují také kvalifikovaní pracovníci). V případě slovenských studentů konstatují, že největší zájem je o mezinárodně nejuznávanější univerzity a některé moravské univerzity, kde hraje silnou roli vzdálenost. Pracovní a studijní migrace ze Slovenska do ČR byly předmětem kvalifikační práce Slotíkové (2013) z Katedry geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Působením občanů Slovenska v ČR a naopak se zabývalo i několik vědecko-výzkumných projektů řešených Geografickým ústavem Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. Konkrétně se jednalo o projekty Grantové agentury ČR „Aktuální změny prostorových interakcí na moravsko-slovenském pomezí“, „Postavení pohraničí v regionálním rozvoji České republiky se zřetelem k zapojení ČR do evropských struktur“ a „Pracovně podmíněné migrace jako součást mezinárodního (přeshraničního) trhu práce Česka v kontextu evropské integrace“. Výsledky výzkumu publikovali Řehák a Daněk (1997) či Řehák (1998), kteří označují česko-slovenskou hranici jako pulzující hranici, tj. při relativní stabilitě území se vždy měnila jen míra její otevřenosti. Dále je možné uvést práce Touška (1999) či Touška a Tomšíčkové (2000) zaměřující se na soudobé tendence v zaměstnávání občanů Slovenska v ČR a na obousměrnou dojížděku za službami (především za nákupy). Problematikou česko-slovenských vztahů se Geografický ústav zabýval i v dalších letech. Posledním publikovaným příspěvkem byla studie Šerého, Hercika a Touška (2012) věnovaná otázce působení občanů Slovenska v ČR v období téměř dvaceti let po rozdělení ČSFR. Na slovenské straně realizovali výzkumy týkající se problematiky regionálních aspektů slovensko-českých vztahů

především geografové z Přírodovědecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Značná část výsledků byla prezentována v monografii Haláse (2005).

Následující text rozšiřuje poznatky studované problematiky o aktuální údaje týkající se dojížděky za prací z jednoho státu do druhého a dojížděky do vysokých škol. Cílem příspěvku tak je poukázat na působení (vliv) Slováků v České republice v posledních dvaceti letech.

2. Dojížděka do zaměstnání (pracovní migrace)

Zaměstnávání občanů Slovenska má v Čechách a na Moravě dlouholetou tradici. V dobách existence společného státu, a to především v 50. a 60. letech 20. století, hledal pracovní uplatnění v ČR poměrně značný počet osob bydlících na Slovensku. S rozvojem slovenského hospodářství podpořeným značnými investicemi do průmyslové infrastruktury se tento počet trvale snižoval (viz tab. 1). Vzhledem ke značné vzdálenosti mezi místem bydliště a místem pracoviště se často nejednalo o denní dojížděku (tzv. pendlerství). Tuto formu prostorové mobility šlo ve zvýšené míře sledovat pouze v příhraničí. Převážná část tak připadala na nedenní dojížděku do zaměstnání. V této kapitole jsou tedy za pracující Slovaky v ČR označovány osoby vykazující jak denní, tak nedenní dojížděku, ale vždy s trvalým bydlištěm na území Slovenska.

Tab. 1: Vývoj dojížděky za prací mezi ČR a SR v letech 1961–1991 (v tis. osob)

	1961	1970	1980	1991
vyjíždějící ze SR do ČR	88,2	48,5	40,4	30,0
vyjíždějící z ČR do SR	6,2	5,3	6,4	5,2
dojížděkové saldo	82,0	43,2	34,0	24,8

Zdroj: Toušek (1999)

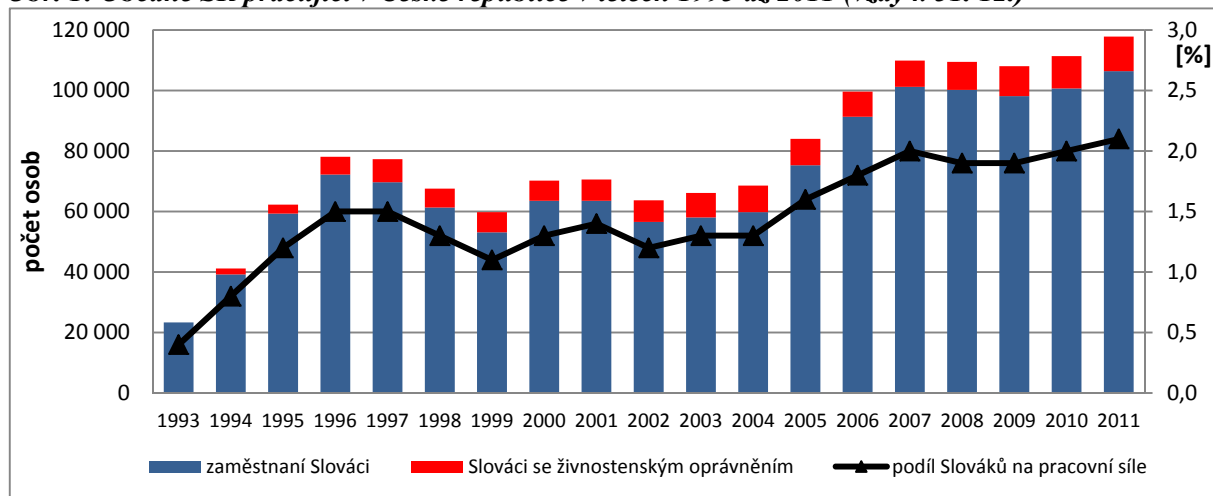
V roce 1991 bylo nejvíce pracujících, kteří dojížděli ze Slovenska, zaměstnáno v hlavním městě Praze, a to 6,8 tis. osob. Jednalo se především o pracovníky ve stavebnictví a zaměstnance ústředních orgánů státní a veřejné správy. Nejsilnější koncentrace dojíždějících za prací ze SR však byla v ostravské aglomeraci, přímo v Ostravě se jednalo o 4,4 tis. osob, v okrese Karviná o 3,3 tis. osob a v okrese Frýdek-Místek 2,9 tis. osob. Občané SR zde byli zaměstnaní především v podnicích černé metalurgie a těžby černého uhlí. V šesti okresech moravsko-slovenského pomezí (Břeclav, Hodonín, Uherské Hradiště, Zlín, Vsetín, Frýdek-Místek) bylo zaměstnáno 5,9 tis. občanů SR, tj. 19,6 % ze všech dojíždějících ze SR. Naopak vyjížděka z ČR do SR byla mnohem méně četná (5,2 tis. osob). Z okresů moravsko-slovenského pomezí vyjíždělo za prací na Slovensko 2 018 osob, tj. 38,8 % ze všech vyjíždějících za prací na Slovensko.

Po rozdělení ČSFR bylo snahou upravit otázky zaměstnávání občanů SR v ČR a naopak takovým způsobem, aby se vazby mezi nově vzniklými státy narušily co nejméně. Z tohoto důvodu byla mezi ČR a Slovenskem uzavřena na konci roku 1992 Smlouva o vzájemném zaměstnávání občanů obou republik. Zaměstnávání na základě Smlouvy nevyžadovalo pro občany SR ani ČR povolení k zaměstnání, jako tomu bylo u ostatních cizinců. Od vstupu obou zemí do EU v roce 2004 není toto povolení potřebné ani pro příslušníky ostatních států EU a také občany Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska.

Nárůst počtu dojíždějících ze Slovenska do ČR po rozdělení státu reprezentuje obr. 1. V době rozdělení ČSFR pracovalo na českém území 23,4 tis. občanů SR. Vzhledem k vysoké míře nezaměstnanosti na Slovensku v první polovině 90. let došlo v ČR k nárůstu počtu zahraničních pracovníků ze Slovenska. Jejich počet se přiblížil hranici 80 tis. V období recese české ekonomiky na konci 90. let byla část pracovníků ze Slovenska uvolněna, takže jejich počet na konci roku 1999 činil necelých 60. tis. Opětovný nárůst dojíždějících za prací ze Slovenska je patrný od roku 2002. Na konci roku 2006 se počet občanů SR pracujících v ČR přiblížil hranici 100 tis. V období let 2007 až 2010 se jejich počet ustálil na hranici 110 tis. Tento stav významně nezměnila ani globální

ekonomická krize. Zatím největší počet slovenských občanů byl registrován na konci roku 2011, kdy na trhu práce v ČR působilo 117,8 tis. občanů SR (2,1 % pracovní síly ČR).

Obr. 1: Občané SR pracující v České republice v letech 1993 až 2011 (vždy k 31. 12.)

Zdroj: Horáková (2012)

Na konci roku 2000 byl největší podíl slovenských občanů na pracovní síle ČR zjištěn v okresech Hodonín (3,2 %), Mladá Boleslav (3,0 %), Vsetín (2,9 %), Ostrava-město (2,8 %), Ústí nad Orlicí (2,7 %) a hlavním městě Praze (2,5 %). Vysoký podíl v případě okresu Mladá Boleslav byl způsoben zaměstnáváním Slováků ve společnosti Škoda Auto, v případě okresu Ústí nad Orlicí pak v elektrotechnické firmě AVX Czech Republic v Lanškrouně. Pro zaměstnávání občanů SR byla atraktivní především velká města. Největší počet pracujících Slováků vykazovala Praha (16,2 tis.), Brno (4,9 tis.) a Ostrava (4,4 tis.). Význam okresů moravsko-slovenského pomezí (zejména jeho severní části), kde bylo zaměstnáno 9 979 občanů SR (tj. 15,7 % všech Slováků pracujících v ČR), se snižoval. Tento trend pokračoval i v následujícím desetiletí.

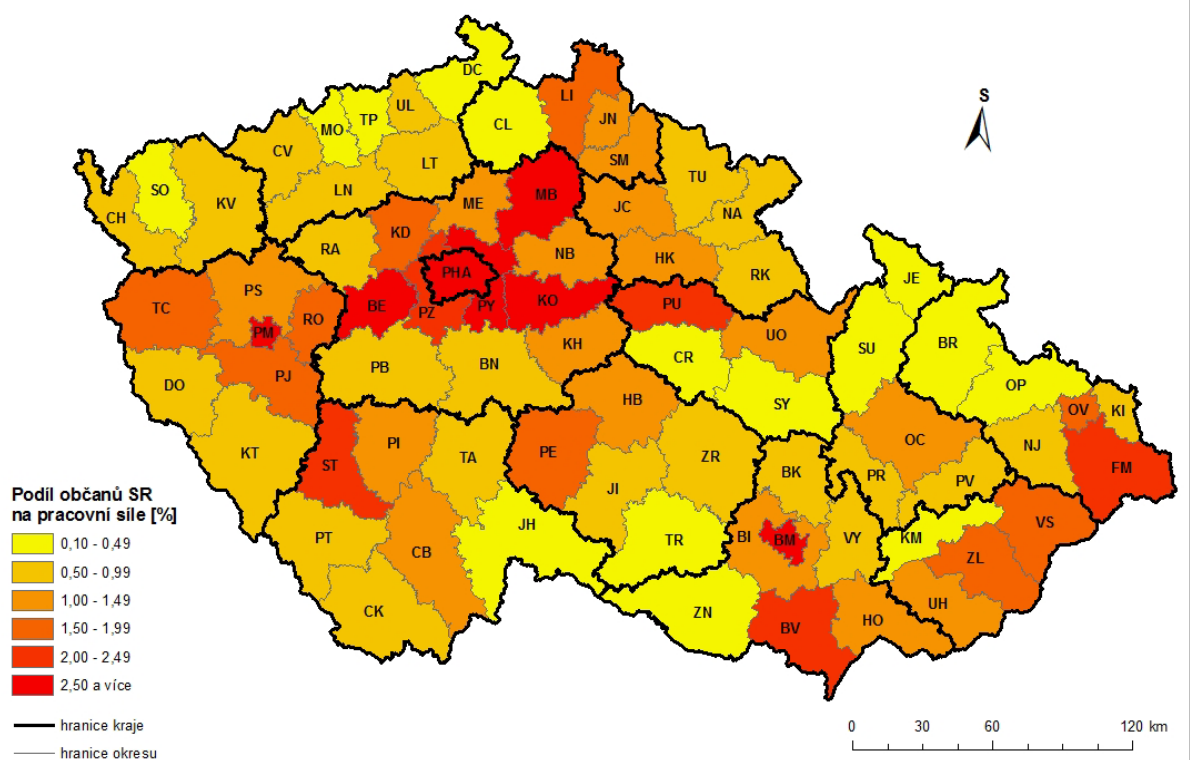
Tab. 2: Deset okresů ČR s nejvyšším a deset okresů ČR s nejnižším počtem občanů SR registrovaných k 31. 12. 2011 na Úřadu práce ČR

Pořadí	Okres	počet občanů SR	podíl na pracovní síle (%)	Pořadí	Okres	počet občanů SR	podíl na pracovní síle (%)
1.	Praha	37 326	4,8	68.	Prachatice	201	0,7
2.	Brno-město	8 344	3,8	69.	Znojmo	199	0,3
3.	Plzeň-město	5 030	4,5	70.	Rakovník	191	0,6
4.	Mladá Boleslav	4 469	6,0	71.	Kroměříž	185	0,3
5.	Praha-východ	4 400	5,2	72.	Sokolov	169	0,3
6.	Ostrava-město	3 290	1,9	73.	Třebíč	148	0,2
7.	Frýdek-Místek	2 179	2,0	74.	Jindřichův Hradec	146	0,3
8.	Pardubice	2 092	2,3	75.	Bruntál	135	0,3
9.	Zlín	1 661	1,6	76.	Děčín	69	0,1
10.	Liberec	1 595	1,7	77.	Jeseník	38	0,2

Zdroj: Horáková (2012)

Na konci roku 2011 byl největší podíl občanů SR na pracovní síle zaznamenán v okresech Mladá Boleslav (6,0 %), Praha-východ (5,2 %), hlavní město Praha (4,8 %) a Plzeň-město (4,5 %) s patrným vlivem výrobce televizorů Panasonic AVC Networks Czech. V Praze působila téměř třetina všech občanů SR registrovaných na úřadech práce (37,3 tis.). Co se týká počtu pracujících Slováků, následovala za Prahou města Brno (8,3 tis.) a Plzeň (5,0 tis.). V moravsko-slovenském pomezí počet pracujících Slováků během deseti let dále klesal, a to o 1,5 tis. na 8 487 osob (tj. pouze 8,0 % ze všech občanů SR vedených na Úřadě práce ČR).

Obr. 2: Podíl občanů SR na pracovní síle okresů České republiky k 31. 12. 2011

Zdroj: Horáková (2012)

Regionálně-geografické analýzy se zaměřují spíše na problematiku působení občanů SR na českém trhu práce, avšak málo pozornosti je věnováno práci občanů ČR na Slovensku. Je to dáno skutečností, že nejen počet občanů ČR, ale také všech cizinců, pracujících v Slovenské republice není nijak vysoký. V posledních letech se však situace mění, a to v souvislosti s vytvářením nových pracovních míst v průmyslových společnostech se zahraniční kapitálovou účastí. Na konci roku 2008 pracovalo na Slovensku necelých 14 tis. cizinců, o 3 roky později jejich počet dosahoval 22,2 tis. (v ČR šlo v tom okamžiku o 310 tis. cizinců). Více než třetina (7,7 tis.) jich pracovala v Bratislavě a dále existovaly již pouze 2 okresy, ve kterých bylo zaměstnáno více než 1 tis. cizinců. Jednalo se o Trnavu (1,9 tis.), kde cizinci pracovali zejména v automobilce PSA Peugeot Citroën Slovakia a o Galantu (1,2 tis.) - práce ve firmě Samsung Electronics Slovakia zaměřené zejména na výrobu LCD a LED televizorů. Počtem zaměstnaných na slovenském trhu práce je ČR v posledních letech na druhém místě po Rumunsku. Na konci roku 2011 bylo v SR zaměstnáno 4,5 tis. občanů Rumunska, 3,2 tis. občanů ČR a po 2,2 tis. občanů Polska a Maďarska.

V letech 1991 a 1992 se počet občanů ČR dojíždějících za prací na Slovensko snížil na necelých 4 tis., po rozdělení společného státu šlo o pokles až pod hranici 1 tis. Poté sice došlo k mírnému nárůstu, ale počet dojíždějících za prací na Slovensko se dlouhodobě udržoval pod hranicí 2 tis. a tato byla prolomena během roku 2009. Více než 60 % občanů ČR dojíždělo za prací do Bratislavy. Za jediný významnější dojížděkový proud v moravsko-slovenském pomezí ve směru ČR - SR šlo považovat dojížděku občanů obce Sudoměřice do Skalice, kde je dosud jejich největším zaměstnavatelem průmyslová firma INA SKALICA zaměřující se na výrobu ložisek.

Kde hledat příčiny tzv. asymetrické hranice v případě pracovní migrace mezi ČR a SR. Rozdíly v ekonomické vyspělosti obou zemí ve prospěch ČR nejsou až tak výrazné. Slovensko patří v posledních letech mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky zemí EU. Jeho hrubý domácí produkt dosáhl v paritě kupní síly již 77 % průměru EU (v případě ČR jde o 80 %). Rozdíly v průměrné nominální měsíční mzdě zaměstnanců činí asi 20 %, neboť tato v roce 2011 dosahovala na Slovensku 786 euro a v ČR 942 euro. Hlavní příčinou daleko většího počtu pracujících Slováků v České republice jsou

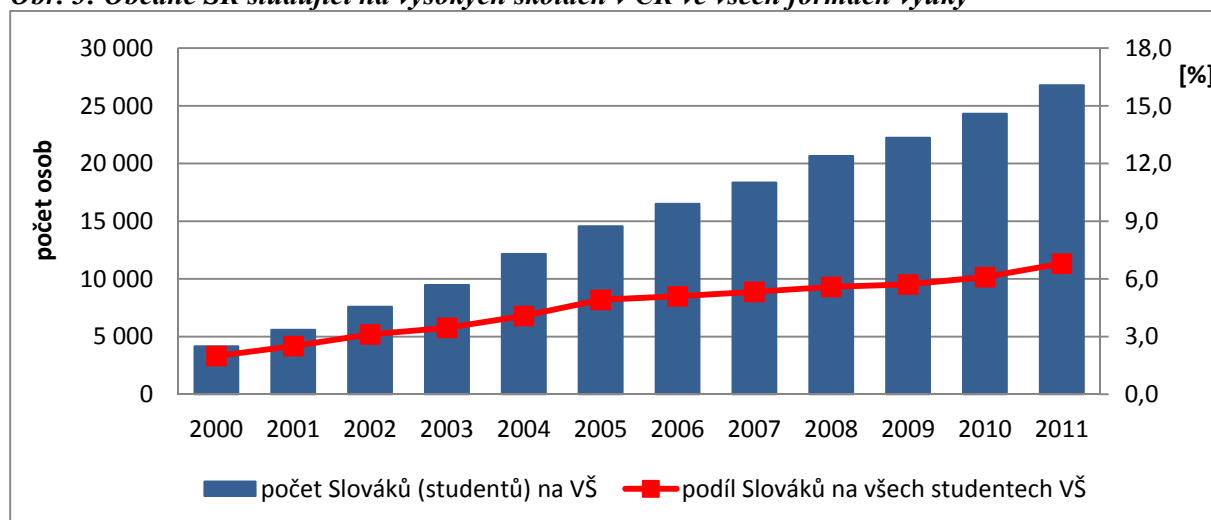
poměrně velké rozdíly v situaci na trhu v obou zemích. Harmonizovaná míra nezaměstnanosti zjištěná výběrovým šetřením pracovních sil je na Slovensku dvojnásobná oproti ČR. V roce 2011 dosahovala v SR hodnoty 13,6 %, zatímco v ČR pouze 6,7 %. I když rozdíly v míře registrované nezaměstnanosti jsou o něco menší, situace na trhu práce zvláště ve východní polovině Slovenska je špatná. V krajích Banskobystrickém, Prešovském i Košickém kraji je nezaměstnána každá pátá ekonomicky aktivní osoba. V některých okresech (např. Rimavská Sobota, Revúca) míra registrované nezaměstnanosti překračuje hranici 30 %. Nedostatek nových pracovních míst umocňován neexistencí jazykové bariéry je příčinou hledání pracovního uplatnění v sousední České republice.

3. Dojížd'ka do vysokých škol

Rozdíly mezi počtem dojíždějících studentů do vysokých škol ze Slovenska do českých zemí a z území dnešní ČR do SR za existence společného státu, zejména v období po 2. světové válce, nebyly až tak velké jako v případě pracovní migrace. Napomohly tomu také některé delimitace vysokoškolských pracovišť z Čech a Moravy na Slovensko. Jednalo se především o přestěhování Vysoké školy dopravní v Praze do Žiliny v letech 1960 - 1962, dále o přemístění Farmaceutické fakulty Masarykovy univerzity do Bratislavy (byla sloučena s Farmaceutickou fakultou Univerzity Komenského) v roce 1960 a Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda z Prahy do Bratislavy v roce 1969.

V akademickém roce 1992/1993 studovalo na vysokých školách v České republice dle odhadu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy více než 2,5 tis. studentů ze Slovenska a jejich podíl na celkovém počtu vysokoškoláků v ČR dosahoval 2,2 %. Nejvíce studentů působilo na školách a fakultách s obory, které na Slovensku nebyly vyučovány. Na prvním místě je potřeba jmenovat Vojenskou akademii Antonína Zápotockého, teprve za ní se počtem slovenských studentů řadily Masarykova univerzita a Univerzita Karlova. Z fakult, ani tak počtem studentů, ale podílem studentů bydlících na Slovensku ze všech studentů fakulty vynikala Zahradnická fakulta v Lednici, která byla součástí tehdejší Vysoké školy zemědělské v Brně (dnešní Mendelova univerzita). Samostatná fakulta v Lednici byla zřízena v roce 1985 a nabízela studium v oborech jako je zahradnictví, vinařství a krajinářská architektura, tedy oborech, které na Slovensku neexistovaly.

Počet studentů s trvalým bydlištěm na území ČR studujících na slovenských školách dosahoval na počátku devadesátých let 1 tis. Zhruba polovina z nich dojížděla do Žiliny na Vysokou školu dopravy a spojů, která byla tvořena dvěma fakultami, a to Fakultou provozu a ekonomiky dopravy a Fakultou strojírenskou a elektrotechnickou. První fakulta měla celostátní (československou) působnost a vychovávala odborníky uplatňující se především v železniční, ale také i v silniční a letecké dopravě na území celé ČSFR. Vyšší koncentrací českých a moravských studentů vynikaly vojenské školy, ať už se jednalo o zmiňovanou Vojenskou politickou akademii KG nebo Vysokou vojenskou leteckou školu v Košicích, která byla zřízena v roce 1972. Z nevojenských škol mezi školy či fakulty s významným zastoupením studentů bydlících v ČR patřily Vysoká škola ekonomická v Bratislavě a Farmaceutická fakulta UK. Jednalo se především o vysokoškoláky bydlící na jižní Moravě, pro které byla Bratislava časově dostupnější, než např. Praha, nebo Hradec Králové v případě farmacie. Počet studentů ekonomických oborů s bydlištěm v ČR na VŠE v Bratislavě však na počátku devadesátých let byl nižší než např. v letech sedmdesátých. Tato skutečnost byla ovlivněna zahájením výuky ekonomických oborů na nově vytvořené Ekonomické fakultě Vysoké školy báňské v Ostravě v roce 1977.

Obr. 3: Občané SR studující na vysokých školách v ČR ve všech formách výuky

Zdroj: Statistické ročenky školství 2002-2011, ÚIV, 2012; MŠMT 2013

Po rozdělení společného státu se snížil na poměrně krátké období počet vysokoškolských studentů bydlících na Slovensku studujících v ČR, ale již v druhé polovině devadesátých let obliba některých českých vysokých škol u slovenských maturantů narůstá. To se projevuje i v počtu studentů se slovenskou státní příslušností na vysokých školách v ČR. V akademickém roce 2000/2001 počet občanů SR studujících na českých vysokých školách překračuje hranici 4 tis. a o rok později hranici 5 tis. (viz obr. 3). Mezi akademickými roky 2001/2002 a 2011/2012 vzrostl počet Slováků více než pětinašobně. Jejich nárůst je velmi silně ovlivněn skutečností, že čeština a slovenština jsou podobné jazyky, takže studují na veřejných vysokých školách v programech s českým vyučovacím jazykem (tj. zdarma). Kromě veřejných škol na nárůstu počtu slovenských studentů participují také soukromé vysoké školy, jejichž vznik byl umožněn zákonem z roku 1999. Na veřejných vysokých školách v akademickém roce 2011/2012 působilo ve všech formách výuky 19 956 studentů ze Slovenska a na soukromých vysokých školách pak dalších 6 827 studentů (celkem 26 783). Jejich podíl se tak na celkovém počtu studentů vysokých škol v ČR se tak zvýšil během deseti let z 2,5 % na 6,8 %.

Tab. 3: Veřejné vysoké školy s největším počtem studentů se slovenskou státní příslušností v akademickém roce 2011/2012 (stav k 31. 12.)

Pořadí	Název instituce	Sídlo	Studenti ze Slovenska	
			počet	podíl na VŠ *
1.	Masarykova univerzita	Brno	5 812	14,6
2.	Univerzita Karlova	Praha	3 634	7,3
3.	Vysoké učení technické	Brno	2 270	10,2
4.	Vysoká škola ekonomická	Praha	1 878	10,0
5.	Vysoká škola báňská - Technická univerzita	Ostrava	1 008	4,7
6.	České vysoké učení technické	Praha	971	4,3
7.	Univerzita Palackého	Olomouc	964	4,3
8.	Univerzita Tomáše Bati	Zlín	662	5,4
9.	Mendelova univerzita	Brno	531	5,0
10.	Veterinární a farmaceutická univerzita	Brno	418	13,5
11.	Slezská univerzita	Opava	407	4,8
12.	Ostravská univerzita	Ostrava	255	2,5

* podíl studentů ze Slovenska na všech studentech dané vysoké školy (%)

Zdroj: Statistická ročenka školství 2011/2012, MŠMT Praha, 2013; Slotíková (2013)

Podíl slovenských studentů ve veřejných vysokých školách v roce 2011/2012 byl o něco nižší a činil 5,9 %. O výrazné koncentraci Slováků na českých vysokých školách vypovídá i skutečnost, že tento celorepublikový podíl překročilo pouze 7 škol. Kromě pěti uvedených v tabulce č. 3 se jednalo již

pouze o umělecké školy: JAMU v Brně (13,5 % - 95 studentů ze Slovenska) a AMU v Praze (7,6 % - 107 Slováků). Téměř polovina vysokoškolských studentů ze SR studovala na nejprestižnějších českých univerzitách (Univerzita Karlova a Masarykova univerzita). Výhodnější geografická poloha Brna než Prahy vzhledem k území Slovenské republiky bude asi hlavní příčinou většího počtu slovenských studentů na Masarykově univerzitě. Poměrně malý zájem mají Slováci o studium na univerzitách vzniklých až po roce 1989 a zejména leží-li v západní polovině českého státu. Podíl slovenských studentů na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, Západočeské univerzitě v Plzni nebo Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem se pohybuje pouze okolo 0,5 %.

Tab. 4: Fakulty veřejných vysokých škol s největším počtem studentů se slovenskou státní příslušností v akademickém roce 2011/2012 (stav k 31. 12.)

Pořadí	Název fakulty/instituce	Sídlo	Studenti ze Slovenska	
			počet	podíl na VŠ *
1.	Filozofická fakulta MU	Brno	1 198	12,5
2.	Fakulta informatiky MU	Brno	1 031	41,4
3.	Lékařská fakulta MU	Brno	1 028	22,3
4.	Ekonomicko-správní fakulta MU	Brno	793	17,9
5.	Fakulta mezinárodních vztahů VŠE	Praha	697	14,3
6.	1. Lékařská fakulta UK	Praha	676	14,0
7.	Matematicko-fyzikální fakulta UK	Praha	639	22,1
8.	Přírodovědecká fakulta MU	Brno	624	14,5
9.	Fakulta informačních technologií VUT	Brno	541	22,1
10.	Fakulta sociálních studií MU	Brno	530	13,4

* podíl studentů ze Slovenska na všech studentech dané fakulty (%)

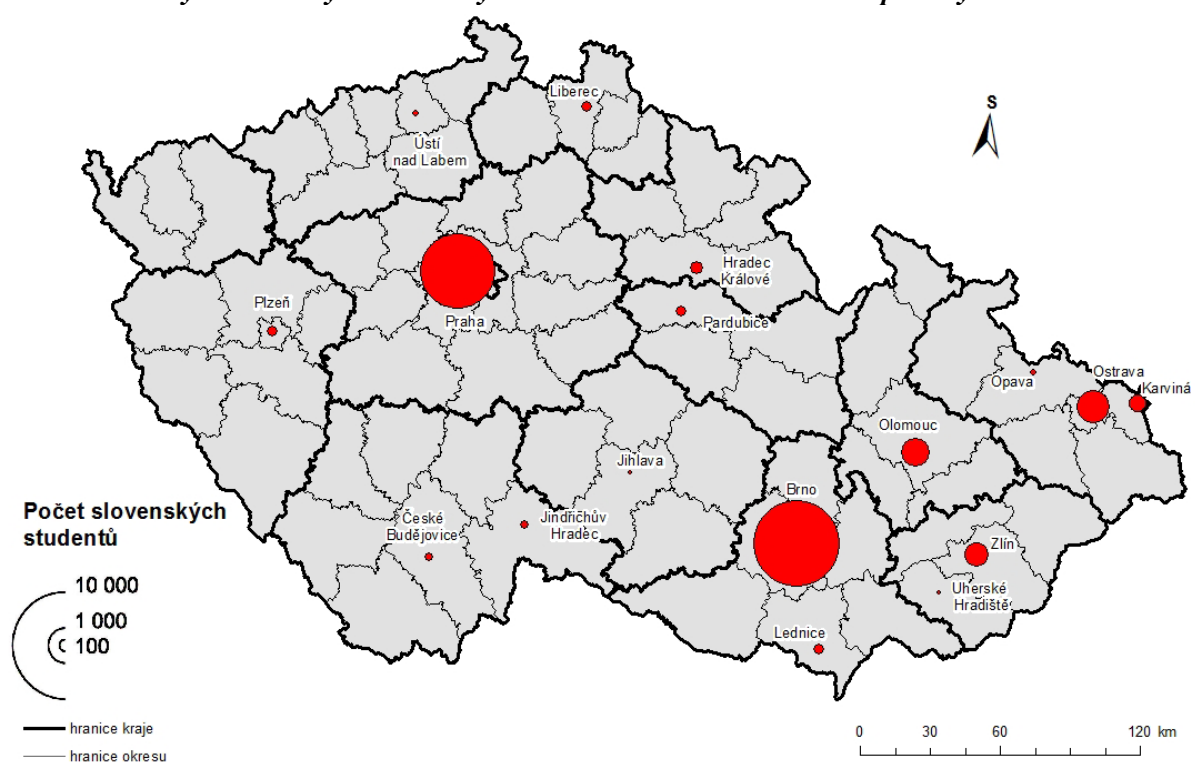
Zdroj: Statistická ročenka školství 2011/2012, MŠMT Praha, 2013; Slotíková (2013)

Dominance fakult Masarykovy univerzity v žebříčku fakult podle počtu studentů se slovenskou státní příslušností je až neuvěřitelná. Z deseti fakult, ve kterých studuje nejméně 500 Slováků je 6 fakult jež jsou součástí Masarykovy univerzity. Podílem Slováků vyniká především Fakulta informatiky MU, ve které se Slováci podílí na studentech fakulty více než 40 procenty. Také podíl studentů se slovenskou státní příslušností na Fakultě informačních technologií VUT v Brně je velmi vysoký. Analýza dotazníkového šetření realizovaného mezi slovenskými studenty obou výše uvedených fakult prokázala, že rozhodujícím impulzem pro studium na těchto fakultách byla skutečnost, že v Brně jsou lokalizovány střediska zahraničních společností s mimořádným zájmem o práci mladých inženýrů ve výzkumu a vývoji (IBM, Motorola atd.). Řada slovenských studentů se vyjadřovala o Brně jako o „křemíkovém údolí“ střední a východní Evropy. Část z nich by se chtěla prostřednictvím zahraničních společností dostat později i do vývojových center v západní Evropě nebo USA. Kromě informatiky mají slovenští studenti zájem o studium lékařských fakult, což dokumentují více než desetiprocentní podíly Slováků na všech lékařských fakultách v České republice.

Nebereme-li v potaz studenty soukromých vysokých škol, tak největším střediskem slovenských vysokoškoláků v ČR je Brno (8 974 studentů v akademickém roce 2011/2012). V Brně studuje 45 % slovenských studentů působících na českých veřejných vysokých školách. V Praze je počet studujících Slováků na veřejných školách o něco nižší (6 736 studentů, tj. 33,8 %). Z uvedeného plyne, že téměř čtyři pětiny ze všech slovenských studentů českých veřejných škol studuje v obou největších městech ČR. Mezi větší koncentrace studentů se slovenskou státní příslušností lze však již zařadit jenom Ostravu (1008 studujících Slováků), Olomouc (964 Slováků) a Zlín (658 Slováků). Potvrzuje to i níže uvedený kartogram obr. 4)

Obr. 4: Počet vysokoškolských slovenských studentů ve městech České republiky k 31. 12. 2011

Zdroj: Slotíková (2013) + vlastní výpočty

Oficiální statistické prameny uvádí, že ve školním roce 2011/2012 na soukromých vysokých školách v ČR, především v Praze, působilo 6,8 studentů se slovenskou státní příslušností. Ve velké většině však tito studenti do Prahy za studiem nedoždžili. Je to případ jak Bankovního institutu, tak Univerzity J. A. Komenského nebo i Vysoké školy mezinárodních a veřejných vztahů. Tyto 3 školy vykazovaly spolu 4 769 slovenských studentů, tj. 70 % všech studentů se slovenskou státní příslušností studujících na soukromých vysokých školách v ČR.

Tab. 5: Soukromé vysoké školy s největším počtem studentů se slovenskou státní příslušností v akademickém roce 2011/2012 (stav k 31. 12.)

Pořadí	Název instituce	Sídlo	Studenti ze Slovenska	
			počet	podíl na VŠ *
1.	Bankovní institut vysoká škola	Praha	2 734	58,4
2.	Univerzita J. A. Komenského	Praha	1 420	14,5
3.	VŠ mezinárodních a veřejných vztahů	Praha	615	53,2
4.	Evropský polytechnický institut	Kunovice	351	33,2
5.	Vysoká škola hotelová	Praha	274	13,0

* podíl studentů ze Slovenska na všech studentech dané vysoké školy (%)

Zdroj: Statistická ročenka školství 2011/2012, MŠMT Praha, 2013; Slotíková (2013)

Bankovní institut má lokalizovanou na Slovensku pobočku, která působí v Banské Bystrici pod názvem BIVŠ, zahraniční vysoká škola. Menší část studentů absolvuje studium v samotné Banské Bystrici a větší část v konzultačních střediscích, které jsou umístěny v Galantě, Liptovském Mikuláši a Prešově. Podobně i Univerzita J. A. Komenského působila na Slovensku v Trenčíně, ale po zpřísnění akreditačních podmínek se přesunula na území ČR do nedalekého Starého Hrozenkova, kde univerzita otevřela své konzultační středisko (druhé konzultační středisko je ve Frýdku-Místku). Slovenští studenti mají do školného ve výši 20 tis. Kč za semestr započtenou i dopravu z Trenčína a zpět. Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů si zřídila v roce 2008 v Bratislavě Vzdělávací a konzultační institut, ve kterém lze navštěvovat nejen bakalářské, ale i navazující magisterské studium.

Konkrétně se jedná o denní studium oboru Mezinárodní a diplomatická studia a externí studium oboru Evropská studia a veřejná správa.

Podobně jako Slováci v ČR, mohou studium na slovenských soukromých vysokých školách absolvovat i čeští studenti. Vysoká škola v Sládkovičově působí například v Brně. Fakultu práva Janka Jesenského na Joštově akademii navštěvovalo v akademickém roce 2011/2012 více než 600 studentů. Ještě větší počet osob s českým státním občanstvím studoval na Dubnickém technologickém institutu. Jednalo se o externí studium studentů bydlících zejména na moravské straně moravsko-slovenského pomezí. Na soukromých vysokých školách na Slovensku působilo v roce 2011/2012 celkem 4 242 studentů ze zahraničí, z toho občanů ČR bylo 3 861 (v externí formě studia 3 613). Počet cizinců na českých soukromých školách ve stejném roce byl vyšší, a to 9 450. Veřejné vysoké školy na Slovensku navštěvovalo 4 977 cizinců (v ČR to bylo 29 557 cizinců) a na studenty s českou státní příslušností připadalo pouze 1016 studentů (434 v denní formě a 582 v externí formě studia). Odhlédneme-li od studia na soukromých vysokých školách a porovnáme počty studentů na veřejných vysokých školách v roce 1992/1993 a v roce 2011/2012 tak počet studentů ze Slovenska do ČR se zvýšil osminásobně, zatímco počet studentů z ČR na Slovensko zůstal zhruba zachován.

4. Závěr

Analýza mezistátní dojížděky za prací a do vysokých škol mezi Českou a Slovenskou republikou prokázala existující asymetrický model dojížděky s výraznou převahou ve směru Slovensko – Česká republika. V nejbližších letech nelze očekávat nějaké výraznější změny obou těchto pohybů. Výzkumy, zejména mezi vysokoškoláky, nehovoří ani tak o rozdílech ve výkonosti ekonomiky obou zemí, ale spíše o rozdílech v kvalitě života. Ta je však podmiňována stavem ekonomiky. K oslabení intenzity pracovní i studijní migrace ze Slovenska do České republiky dojde až patrně v souvislosti s další akcelerací slovenské ekonomiky, která by měla přinést i další vyrovnávání životní úrovně obyvatel obou zemí. Oslabení jednostranných dojížděkových proudů bude souviset i s měnící se demografickou situací v ČR a SR. Také očekávané zavedení školného na vysokých školách v ČR může mít vliv na snížení počtu studentů ze Slovenska v ČR apod.

Literatura

- [1] DOKOUPIL, J. Diferencující aspekty zkoumání hraničního efektu (na příkladu česko-bavorského a česko-slovenského pohraničí). In: Balej, M., Jeřábek, M. (eds.) *Pohraničí, příhraniční spolupráce a euroregiony*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2002. s. 69–77.
- [2] HALÁS, M. *Cezhraničné väzby, cezhraničná spolupráca: na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. 152 s.
- [3] HALÁS, M., KLADIVO, P. Ekonomický vývoj, väzby a spolupráca medzi Slovenskou a Českou republikou. *Regionální studia*, 2008, Roč. 2, č. 1, s. 9–15.
- [4] HORÁKOVÁ, M. *Mezinárodní pracovní migrace v ČR*, Bulletin č. 28. VÚPSV, v.v.i., Praha, 2012. 56 s.
- [5] JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. et al. *České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia, 2004. 296 s.
- [6] ŘEHÁK, S. Kontakty se Slovenskem na moravsko-slovenském pomezí: role vzdálenosti hranic. In Borecký, D., Hofmann, E. (eds.) *Geografie X*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. s. 122–126.
- [7] ŘEHÁK, S., DANĚK, P. *Změny prostorových interakcí v názorech obyvatel moravsko-slovenského pomezí*. Zpráva grantového projektu GA ČR č. 205/95/1184. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 35 s.
- [8] SLOTÍKOVÁ, Z. *Pracovní a studentské aktivity Slováků v České republice*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 117 s.
- [9] ŠERÝ, O., HERCIK, J., V. TOUŠEK, V. *Občané Slovenska v České republice téměř dvacet let po rozdělení ČSFR*. Brno: Tribun EU, 2012. s. 160-175.

- [10] TOUŠEK, V. Aktuální tendence v zaměstnávání občanů Slovenska v ČR. In *Sborník z mezinárodní konference Regionální spolupráce '99*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 1999. s. 307–311.
- [11] TOUŠEK, V., TOMŠÍČKOVÁ, B. Občané Slovenska v České republice sedm let po rozdělení ČSFR (regionálně geografická analýza kontaktů). In Hlaváček, A., Vystoupil, J. (eds.) *III. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník referátů*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. s. 153–165.
- [12] *Statistické ročenky školství 2002-2011*. Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha, 2012.
- [13] *Statistická ročenka školství 2011/2012*. MŠMT, Praha, 2013.
- [14] *Štatistická ročenka 2011/2012 - vysoké školy*. Ústav informácií a prognóz školstva. Bratislava, 2013.
- [15] *Zamestnávanie cudzincov na území Slovenskej republiky za rok 2011*. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Bratislava, 2013.

Příspěvek byl zpracován v rámci řešení projektu „Urbánní a suburbánní kvalita života: geografický pohled“, který je financovaný Grantovou agenturou ČR a v rámci projektu „Projevy globální environmentální změny v krajinné sféře Země“, který je financovaný Masarykovou univerzitou.